

Eduskunta
Valtiovarainvaliokunta
Sivistys- ja tiedejaosto

KESKUSKAUPPAKAMARIN LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2021 (HE146/2020)

Valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto on pyytänyt Keskuskauppakamarilta kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021. Keskuskauppakamari kiittää mahdollisuudesta lausua ja esittää huomioinaan seuraavaa.

Tiivistelmä

- Korkeakoulutetun työvoiman tarve tulee kasvamaan. Koulutustasoa pitää nostaa korkeakoulutuksen määrää kasvattamalla. Tähän pitää osoittaa riittävät määrärahat, jotta koulutuksen laatu ei vaarannu.
- Ammatillisen koulutuksen laadusta pitää huolehtia. Opettajien ja ohjaajien palkkaaminen määräaikaisten tulevaisuusinvestointien kautta ei ole kestävä. Ammatillisen koulutuksen rahoituksesta vähintään 50 % on syytä olla suoritus- ja vaikuttavuusrahoitusta.
- Osaamiseen perustuvaa maahanmuuttoa pitää lisätä. Maahanmuuttoviraston määrärahojen määräaikainen kasvattaminen ruuhkien purkamiseksi on kannatettavaa, mutta pidempiaikainen ratkaisu nopean käsittelyn turvaamiseen pitää löytyä lainsäädäntöä ja lupamenettelyitä kehittämällä.
- Oppivelvollisuuden laajentamista ei tule toteuttaa esitetyllä tavalla. Resursseja on ohjattava riittävien perustaitojen turvaamiseen, opiskelukyvyn vahvistamiseen ja riittävään yksilölliseen tukeen. Valmius suorittaa toisen asteen tutkinto ei rakennu maksuttomien oppimateriaalien ja koulumatkojen kautta.

Osaamistason nostaminen ja osaavan työvoiman riittävyyden turvaaminen

Koulutustason nostaminen

Keskuskauppakamari yhtyy talousarvion toiminnallisiin tavoitteisiin lisätä korkeakoulutuksen tarjontaa, parantaa läpäisyä ja kehittää joustavia opiskelumahdollisuuksia. Pidämme tärkeänä tavoitetta, että viimeistään vuonna 2030 50 % nuorista ikäluokista (OECD-vertailu 25–34-vuotiaat) olisi suorittanut korkeakoulututkinnon. Ennakointitiedot osoittavat selvästi, että korkeakoulutetun työvoiman tarve kasvaa merkittävästi etenkin 2030-luvulle mentäessä.

Korkeakoulutuksen aloituspaikat kasvavat lähivuosina tutkintotavoitteiden noston ja korkeakoulujen strategiarahoituksen seurauksena. Kehityksen suunta on oikea.

Keskuskauppakamari on huolissaan siitä, että korkeakoulutuksen aloituspaikkojen kasvattamiseen ei ole osoitettu asianmukaista ja tarvittavaa rahoitusta. Nyt näyttää siltä, että korkeakoulut ohjataan tuottamaan enemmän tutkintoja samalla rahalla. Toisin sanoen rahoitus opiskelijaa tai tutkintoa kohden tulee laskemaan entisestään.

Mikäli korkeakoulutuksen rahoitus ei vastaa korkeakoulutuksen laajuutta, on vaarana, että koulutuksen laatu kärsii. Keskuskauppakamari pitää erittäin tärkeänä, että jokainen tutkinnon suorittanut on korkeatasoinen osaaja omalla alallaan. Tätä periaatetta ei saa vaarantaa riittämättömällä rahoituksella. Elinkeinoelämän näkökulmasta on ensiarvoisen tärkeää, että korkeakoulut kouluttavat osaavaa työvoimaa toiminta-alueensa tarpeisiin.

Talousarvioesityksessä korkeakouluille osoitetut määrärahat kasvavat käytännössä vain yliopisto- ja ammattikorkeakouluindeksin verran eli yleistä kulujen kasvua vastaavasti.

Laadukas ammatillinen koulutus

Ammatillisella koulutuksella on elinkeinoelämän näkökulmasta erittäin tärkeä rooli osaavan työvoiman turvaajana. Ammatillisesta koulutuksesta valmistuvilla pitää olla riittävät yleiset- ja ammatilliset tiedot ja taidot työelämää varten. Keskuskauppakamari pitää ammatillisen koulutuksen laadun turvaamista ensiarvoisen tärkeänä.

Vuosien 2013–2018 välisenä aikana ammatillisen koulutuksen rahoitusta on leikattu yli 300 miljoonaa euroa. Samalla opiskelijamäärä on kasvanut noin 50 000 opiskelijalla. Toisin sanoen rahoitus opiskelijaa kohden on laskenut merkittävästi. Tällä on ollut negatiivinen vaikutus opetukseen ja ohjaukseen.

Hallitusohjelman tulevaisuusinvestoinneista on osoitettu lisää rahoitusta ammatilliseen koulutukseen mm. opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen. Keskuskauppakamari pitää panostusta erittäin tärkeänä, mutta kritisoi voimakkaasti määräaikaisten tulevaisuusinvestointien käyttämistä luonteeltaan pysyviin menoihin. Ei ole odotettavissa, että esimerkiksi ohjauksen tarve vähenisi tulevaisuudessa.

Keskuskauppakamari haluaa nostaa esiin, että talousarvion toiminnallisissa tavoitteissa mainittu ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän uudistus on jätettävä tekemättä. Uudistuksen tavoitteena on kasvattaa perusrahoituksen osuutta (50 % → 70 %) suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen kustannuksella. Uudistuksella on vääränlainen kannustinvaikutus, kun toimintaa ohjaavan rahoituksen osuus kokonaisrahoituksesta laskee merkittävästi.

Osaamiseen perustuva maahanmuutto

Keskuskauppakamari kannattaa Maahanmuuttovirastolle osoitettavaa kahdeksan miljoonan euron lisämäärärahaa työhön ja opiskeluun perustuvien oleskelulupien käsittelyruuhkien purkamiseksi sekä lupaprosessien automatisaation kehittämiseksi.

Keskuskauppakamarin mukaan osaamisperusteisen maahanmuuton lupaprosessien sujuvoittamisessa on kuitenkin kysymys laajemmasta ongelmasta ja kehittämistarpeesta, jota

väliaikainen määräraha ei ratkaise. Aiheeseen liittyvän lainsäädännön kehittämistä on jatkettava ja lupaprosessien automatisointiin on panostettava lähivuosina tarvittavat määrärahat, niin että oleskeluluvat pystytään tulevaisuudessa käsittelemään keskimäärin viikossa.

Oleskelulupaprosessien sujuvoittamisella on kiire, sillä koronakriisistä huolimatta moni yritys kärsii työvoimapulasta. Hieman yli puolet syyskuussa kauppakamareiden kyselyyn vastanneista reilusta 1100 yrityksestä ilmoitti, että heillä on pulaa osaavasta työvoimasta. Keskeinen ratkaisu osaajapulaan on osaamisperusteisen maahanmuuton lisääminen.

Työhön ja opiskeluun perustuvan maahanmuuton lisäämisen puolesta puhuu myös Suomen heikko väestönkehitys. Suomen tulisi lisätä merkittävästi osaamisperusteista maahanmuuttoa nykyisestä, jotta yrityksille riittää työntekijöitä ja yhteiskunnalle veronmaksajia myös tulevaisuudessa. Lähitulevaisuuden talouskasvu ei saa jäädä kiinni siitä, että yrityksille ei löydy osaavaa työvoimaa.

Oppivelvollisuuden laajentaminen

Talousarviossa on huomioitu hallitusohjelman mukainen oppivelvollisuuden laajentaminen. Ensimmäisten ikäluokkien on tarkoitus olla laajennetun oppivelvollisuuden piirissä syksyllä 2021. Keskuskauppamari ei kannata oppivelvollisuuden laajentamista hallituksen esittämällä tavalla ja vaatii uudistuksen valmistelun keskeyttämistä välittömästi.

Tavoite siitä, että jokainen nuori suorittaa toisen asteen tutkinnon on kannatettava. Käytännössä Suomen työmarkkinoilla ei enää pärjää pelkän perusasteen koulutuksen varassa. Jotta jokainen nuori suorittaisi toisen asteen tutkinnon, pitää heillä olla opiskeluun vaadittavat riittävät valmiudet. Tämä tarkoittaa tietoja ja taitoja, mutta myös henkistä ja fyysistä opiskelukykyä. Riittäviä valmiuksia ei turvata maksuttomilla oppimateriaaleilla ja koulumatkoilla.

Oppivelvollisuuden laajentamiseen osoitetut määrärahat tulisi ohjata kohdennetusti tukea tarvitseville, ei tehottomasti koko ikäluokalle. Käytännössä tämä tarkoittaisi panostusta varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen jatko-opiskeluissa vaadittavien riittävien tietojen ja taitojen varmistamiseksi jokaiselle nuorelle. Samalla pitää panostaa opiskelijahuoltoon, oppimisen tukeen ja ongelmien havaitsemiseen riittävän ajoissa.

KESKUSKAUPPAKAMARI

Mikko Valtonen
osaamisasiantuntija
puh. 040 867 8250
mikko.valtonen@chamber.fi